

O NOUĂ CONTRIBUȚIE LA EXEGEZA BLAGIANĂ

După 2000 “Bibliografia Blaga” s-a îmbogățit cu câteva titluri de maximă importanță. Menționez doar pe cele consacrate dramaturgiei: Lucian Bâgiu, *Dramaturgia blagiană. Instituirea estetică a absolutului*, Ed. Imago, Sibiu, 2003; Doina Modola, *Lucian Blaga și teatrul*, vol.1-1999, vol. 2, 2003; Ion Bălu, *Lucian Blaga, dramaturgul în VR*, nr. 4-5/2004. La acestea se adaugă, acum, volumul eseistic al profesorului Ctin. Cubleşan, **Lucian Blaga. Dramaturgul**, Ed. Ardealul, Tg. Mureș, 2010.

Criticul și istoricul Ctin. Cubleşan procedează la o panoramare a dramaturgiei autorului *Meșterului Manole* parcurgând drumul invers, de la ultima piesă, *Anton Pann* (1945) la prima, *Zamolxe* (1921). Refuzând căile bătătorite, autorul noului volum despre dramaturgia blagiană își propune să evidențieze câteva aspecte nesesizate sau ocolite de exegeza anterioară. Practicînd lectura literară a textului dramatic, autorul eseuilor punctează: reușita lui Blaga de a da expresionismului o haină autohtonă; caracterul de parabolă a unora din piese; valoarea simbolică și de “mască a autorului” a unor personaje; încadrarea genezei și a problematicii în contextul istoric argumentîndu-se caracterul *angajat* (în sensul nobil al cuvîntului). Fiecărei piese i se consacră un esu cu titlu metaforic, în care se urmărește identificarea structurii ideatice și decodarea acesteia. În acest demers criticul ocolește căile prea umblate, iar cînd se impune e un subtil și elegant polemist. O altă axă a comentariilor Dl Cubleşan este punerea în lumină a structurii de tragedie a dramaturgiei celui ce a scris *Cruciada copiilor*. I.L. Caragiale ilustrează la modul superlativ *comedia*, iar Camil Petrescu, *drama*, Lucian Blag ilustrează la aceleași cote înalte tragedia. Cei trei formează triumphiul de aur al dramaturgiei naționale. Un alt aspect specific teatrului bagian pus în lumină este fondul mitico-metafizic. În mod implicit, Blaga a urmărit prin textele sale dramatice realizarea unei viziuni asupra universului spiritual românesc mergînd pe un fir temporal istoric, de la arhăitatea cea mai profundă pînă în contemporaneitate (*Zamolxe Anton Pann*)

Cu rare excepții, exegeza dramaturgiei lui Blaga s-a lăsat furată de prezența elementului creștin și, drept consecință, a afirmat că teatrul poetului de la Lancrăm ar fi una cu un puternic caracter religios-creștin. Chiar dacă aduce câteva nuanțări – elementul creștin înțeles ca manifestare existențială a umanului- criticul nu-și tanșează poziția. În continuare problema suportă noi abordări. După părerea mea, nu ne vorba în teatrul lui Blaga de exprimarea credinței creștine, ci, mult mai mult, de o modalitate de exprimare a unei ideatici metafizice prin mijlocirea unei viziuni mitice asupra existenței ființei umane. Se cam uită că mereu elementul creștin este însoțit, “completat” de elemente de religiozitate păgînă, eresuri, magie. În opera autorului *Tulburarea apelor*, e vorba, într-un fel sau altul, nu despre o anumită credință, ci despre **homo religiosus** din totdeauna, despre aspirația acestuia spre transcendență.

Foarte inspirat, autorul noului volum despre dramaturgia blagiană explică de ce după *Anton Pann* (1945) Blaga nu mai scrie teatru și de ce eroul ultimului text dramatic este poetul Anton Pann. Ne-am fi dorit să fie tot atît de inspirat și să explice de ce scriitorul își începe creația dramatică cu *Zamolxe* (1921) și de ce în același an publică eseu de filosofia culturii, *Revolta fondului nostru nelatin*. Răspunsul (sau o parte din el)

nu e greu de găsit. Ne aflăm imediat după înfăptuirea Marii Uniri și în climatul politic-ideologic de după Primul Război Mondial și prăbușirea Imperiilor (Hasburgic și Otoman). Imediat după aceste evenimente, ideologiile și politicile naționale (naționaliste) au cunoscut un nou avânt. Fiecare din aceste mișcări, inițial, a urmărit să justifice istoric și cultural dreptul la libertate națională căutând rădăcinile anecdotice și permanența în acest spațiu geopolitic. Degenerarea ulterioară a acestor deziderate nobile nu se datorează unor opere literare și filosofice ca cele menționate.

Nici o pagină din eseurile cărții nu e de “sărit” la lectură. De aceea nu le mai supunem comentariului. O mențiune pentru *Ivanca (Fapta)* și *Daria*. Considerate aproape niște eșecuri, Ctin. Cubleșan argumentează că lucrurile nu stau chiar așa. El demonstrează că cele două texte dramatice ilustrează (în unele aspecte, la modul suprem) “modalitatea originală de înțelegere și proiectare a metodei expresioniste, dedusă dintr-o perspectivă goetheană asupra legăturii dintre Eros și Daimonion.” Cele două “drame burgheze” sunt scoase din subordonarea la “psihanaliza” unor cazuri patologice. Cele două texte sunt importante și pentru modul personal al lui Blaga de înțelegere a psihanalizei și a inconștientului, diferit de concepția medicului vienez. Blaga mută accentul pe complexa relație dintre inconștient-destin-spirit. Criticul pune în evidență originalitatea și reușitele din cele două piese în raport cu altele de același gen. Este atestat substratul mitologic-filosofic al celor două drame.

Eseurile sunt astfel elaborate încât concluziile dintr-un așteptat capitol final sunt disipate în textura lor: dincolo de unele denivelări valorice (nu poți scrie numai capodopere!), dramaturgia blagiană are o unitate interioară și e parte integrantă a UNITĂȚII OPEREI; Blaga a scris un teatru mitic-metafizic în stil expresionist despre esențele umanului; în dramaturgie se vede pregnant, mai vizibil blagianizarea expresionismului sau altfel spus *autohtonizarea* expresionismului; Blaga e autorul unei dramaturgii de o profundă originalitate din câte s-au afirmat în prima jumătate a secolului xx.

Mediaș, 6 august, 2010

Ionel POPA